

**Keskkonnaraport Kesk-Läänemere programmile
2021 - 2027**

2021:X

Euroopa territoriaalse koostöö programm

Interreg Kesk-Läänemere programm 2021-2027

Keskkonnaraport

Mats Rydehell, Johan Sidenmark, Lina Lenefors

Anthesis

Versiooni kuupäev: 25 jaanuar 2021

www.thesis.se

NB!

Käesolev materjal on mitteametlik tõlge eesti keelde avalikule kuulamisele esitatud ingliskeelsest tekstist. Info lahknevuse korral tuleb lähtuda ingliskeelsest tekstist

MITTETEHNILINE KOKKUVÕTE

See keskkonnaraport on osa Interreg Kesk-Läänemere programmi keskkonnanahindamisest. Keskkonnamõju strateegilist hindamist nõutakse kõikidelt struktuurifondide programmidele vastavalt EL direktiivile 2001/42/EÜ. Keskkonnamõju hindamise eesmärk on keskkonnanalaste aspektide integreerimine programmi planeerimis- ja otsustusprotsessi, et soodustada jätkusuutlikku arengut. Praktikas viiakse hindamine läbi interaktiivse protsessina, mille käigus lisatakse programmide arenguprotsessi paralleelselt välise hindamisgrupi vaated, nõuanded ja soovitusel.

Kesk-Läänemere programmi ulatusest ja keerukusest lähtuvalt ning võttes arvesse 2007-2013 perioodi Kesk-Läänemere programmi jagunes kolmeks allprogrammiks: Kesk-Läänemere programm, Lõuna-Soome ja Eesti allprogramm ning Saarte ja saarestike allprogramm. See raport puudutab Kesk-Läänemere programmi, milles on perioodiks 2021-2027 määratletud järgmised eesmärgid:

- Äri ja turud (PO1)
- Keskkond (PO2)
- Tööturg (PO4)
- Avalikud teenused ja lahendused (ISO)

Strateegilise keskkonnanahindamise eesmärk on uurida programmi piirkonnas võimalike tegevuste rakendamise keskkonnamõjusid. Protsesside võimalikult tõhusa koordineerimise eesmärgil toimub keskkonnaraporti konsultatsioon paralleelselt programmdokumendi konsultatsiooniga. Keskkonnamõju hindamise meetodi osaks on olulise keskkonnamõju uurimise etapid, selle ulatus, analüüs, keskkonnamõju aruande ettevalmistus, kohandamine ja järeltegevused.

Erinevate võimalike stsenaariumide analüüsimiseks võrreldakse kavandatavat programmi nullalternatiiviga ja programmdokumendiga. Interreg Kesk-Läänemere programmi 2021 - 2027 keskkonnamõju hindamise raames pakutakse välja null-alternatiiv ja keskkonna-alternatiiv, millega võrreldakse programmisu. Kavandatavas programmis määratletakse programmdokumendi mustandis sisaldunud prioriteetid ja ettepanekud.

Üldine hindamiskaala keskkonnanahindamise positiivsetele mõjudele:

Political objective	Specific objective	Mõjude kaal									
		Climate change (incl. renewable energy)	Ecosystems (incl. from a river, biodiversity and ecosystem services)	Soil and land use	Marine environment (incl. the sea and freshwater system)	Pollution and waste (incl. chemicals)	Resource efficiency	Population and health (incl. social inclusion)			
PO1 - Business and Markets	1.3 Enhancing growth and competitiveness of SMEs, including by productive investments										
	2.6 Promoting the transition to a circular economy										
PO2 - Environment	2.7 Enhancing nature protection and biodiversity, green infrastructure in particular in the urban environment, and reducing pollution										
	2.8 Promoting sustainable multimodal urban mobility										
PO4 - Labour markets	4.1 Improving access to employment of all jobseekers, in particular youth and long-term unemployed, and of inactive people, promoting self-employment and the social economy										
	Enhance the institutional capacity of public authorities, in particular those mandated to manage a specific territory, and of stakeholders										
		Positive impact Risk for negative impact Negative impact Hard to judge/no impact									

Tuleb tagada, et reisimise või transpordi ning äritegevuse kasv korraldatakse sellisel, et vältida negatiivseid keskkonnamõjusid ja looduslike keskkondade kahjustamist. Piiride ületamise tegevuste arengut käsitletakse üldiselt kui inimeste tervisele ja heaolule positiivselt mõjuvat tegurit. Projekti ambitsioonid on seotud regionaalsete ning Agenda 2030 eesmärkidega.

Soovitused programmi arendamiseks:

- Määrake projekti toetuse saamiseks vajalikud nõuded ja kriteeriumid. Keskkonnamõju määrab individuaalsete projektide fookus. Nõuded peavad olema märgitud programmis ning olema

integreeritud toetuse kriteeriumitega. See tähendab, et kriteeriumid peavad hõlmama tagajärgi ka pikemas perspektiivis kui programmi periood.

- Programmi vahenditele prioriteetide seadmine tegevuste PO1, 2, 4 ja ISO1 raames mõjutab ka keskkonnanäesmärke. Isegi kui programmil jätkub rahalisi vahendeid, tuleks kaaluda, kas kõikide erinevate programmitegevuste elluviimiseks jätkub aega. Programmis on sõnastatud neli erinevat tüüpi tegevustega valdkonda. Võimalus luua positiivseid keskkonnamõjusid sõltub ka pingutuse suurusest ja ajaressursist. Kas aega jätkub piisavalt? Kas rahastus on piisav kõikide eesmärkide saavutamiseks?
- Programmi negatiivse kumulatiivse keskkonnamõju vältimiseks tuleb tagada programmi ja selle projektide struktureeritud ja pidevad järeltegevused.

SISUKORD

MITTETEHNILINE KOKKUVÕTE	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.3
SISUKORD	5
1. Sissejuhatus.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.6
1.1 Keskkonnamõjude hindamise protsess (SEA)	6
1.2 Keskkonnahindamise ulatus.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.6
1.3 Metodoloogia	78
1.4 Märkused ebatäpsuste osas andmete hindamisel ja koostamisel.....	78
2. KESK-LÄÄNEMERE PROGRAMMI STRUKTUUR	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.9
2.1 Programmi lühikirjeldus	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.9
2.2 Seosed teiste asjakohaste programmide ja strateegiatega	1011
3. ASIAKOHASED KESKKONNAEESMÄRGID	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.12
4. KESKKONNAPROBLEEMID JA -TRENDID	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.12
5. PROGRAMMI KESKKONNAMÕJU	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.15
5.1 Alternatiivide arutelu.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.15
5.2 Programmi üldine keskkonnamõju	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.16
5.3 Programmiettepanek võrrelduna alternatiividega	2423
5.4 Kumulatiivsed ja sünergilised mõjud	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.26
5.5 Potentsiaalsete negatiivsete keskkonnamõjude leevendamine	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.27
6. SOOVITUSED PROGRAMMILE	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.27
7. VÄLJA PAKUTUD JÄRLEVALVEMEETMED.....	Tõrge! Järjehoidjat pole määratletud.27
8. VIITED	2728

1. Sissejuhatus

Interreg Kesk-Läänemere 2021-2027 programmil on oluline keskkonnamõju ning programmi osaks on keskkonnamõju strateegiline hindamine (SEA). See dokument analüüsib, kuidas programm keskkonda mõjutab – nii positiivselt kui negatiivselt – ning kuidas saab programm keskkonnakaalutlusi arvesse võtta.

1.1 Keskkonnamõju strateegilise hindamise (SEA) protsess

Keskkonnamõju strateegilist hindamist nõutakse kõikidelt struktuurifondide programmidele vastavalt EL direktiivile 2001/42/EÜ. Keskkonnamõju hindamise eesmärk on keskkonnamõjude aspektide integreerimine programmi planeerimis- ja otsustusprotsessi, et edendada jätkusuutlikku arengut. Praktikas viiakse hindamine läbi interaktiivse protsessina, mille käigus lisatakse programmide arenguprotsessi paralleelselt välise hindamisgrupi vaated, nõuanded ja soovitusel.

Keskkonnamõju hindamise meetodi osaks on olulise keskkonnamõju uurimise etapid, selle ulatus, analüüs, keskkonnamõju aruande ettevalmistus, kohandamine ja järeltegevused. Protsessi osaks on ka konsultatsioonid erinevate ametiasutuste ja avalikkusega, mis dokumenteeritakse hindamisprotsessi osana. Seejärel lisatakse dokument programmi üle otsustava asutuse otsuse põhjendusele. Keskkonnamõjude hindamine – niivõrd kui see on asjakohane ja mõistlik – määratleb, kirjeldab ja hindab olulist keskkonnamõju, mis võib tekkida näiteks inimeste tervisele, bioloogilisele mitmekesisusele, maastikule, kultuurile, kliimale ja materiaalsele varadele. See kehtib nii negatiivsete kui ka positiivsete tagajärgede kohta. Selleks, et keskkonnamõju aruanne ei oleks ebamääraselt üldine, piirdatakse keskkonnamõjudega, millel eeldatakse olevat nn. oluline keskkonnamõju. Keskkonnamõju hindamise algfaasis on Rootsi Majandusliku ja Piirkondliku Kasvu Agentuur analüüsinud, mis võib programmis põhjustada olulist keskkonnamõju ning piiritletud selle alusel keskkonnamõju hindamise aruande ulatuse.

1.2 Keskkonnamõju hindamise ulatus

Keskkonnamõju hindamise ulatuse määratlemise eesmärk on keskenduda keskkonnamõjudele, mis on programmi seisukohast kõige olulisemad. Ulatuse all peetakse silmas hindamise geograafilist piirkonda ja ajakava. Ulatuse määramise raames pakutakse välja ka kavandatava programmi mõistlikud alternatiivid, mida hinnatakse keskkonnamõju aruandes. Käesoleva Kesk-Läänemere programmi 2021-2027 ulatus on koostatud olemasoleva dokumentatsiooni ja programmi eelnõu alusel.

Geograafilised piirid ja ajaraamistik

Geograafiliselt on keskkonnamõju hindamine piiritletud joonisel 1 toodud programmialaga – st. Kesk-Läänemere programmi piirkonnaga. Kliimamõjude osas on keskkonnamõjude hindamisel globaalne perspektiiv, kuna kliimasüsteem on ülemaailmne küsimus.

Ajaliselt on hindamine piiritletud aastaga 2030, sest selle ajani on määratletud säästva arengu eesmärgid ja Agenda 2030. Programmist toetatud a projektidel võib olla ka pikem mõju, mis jääb kestma ka pärast programmiperioodi lõppu. Kliimamõju hinnatakse ajavahemikus kuni 2050 aastani, kuna see on globaalne ja kliimamõjude leevendamine on pikaajaline.

Keskkonnateemad

Keskkonnamõju hindamise struktuur on koostatud vastavalt plaanitava programmi üldeesmärkidele (poliitilised eesmärgid ja konkreetsed eesmärgid). Keskkonna- ja jätkusuutlikkuse teemad, mida prognoositakse ja hinnatakse, on:

- Kliimamuutused
- Ökosüsteemid (k.a. flora, fauna, liigirikkus ja ökosüsteemi teenused)
- Pinnase ja maa kasutus
- Merekeskkond (k.a. meri ja mageveesüsteemid, pinnasevesi)
- Saaste ja jäätmed (k.a. kemikaalid)
- Ressursitõhusus
- Elanikkond ja tervis (k.a. sotsiaalne kaasatus)

Lisaks keskkonnaküsimustele tõstetakse esile programmi asjakohaste keskkonnavalaste eesmärkide arvestamist.

Asjakohaseks peetavad keskkonnavalased eesmärgid on määratletud säästva arengu eesmärkides (Agenda 2030), Euroopa Liidu säästva arengu strateegias, Euroopa Liidu veepoliitika raamdirektiiv, Euroopa Liidu Läänemere strateegias ja HELCOMi Läänemere tegevuskavas.

1.3 Metodoloogia

Keskkonnamõju strateegilise hindamise eesmärk on uurida programmi piirkonnas võimalike tegevuste rakendamise keskkonnamõjusid. Keskkonnamõju hindamise konsultatsioon toimub kavandatava programmiga paralleelselt, et protsessid oleksid võimalikult kooskõlastatud.

Keskkonnamõju hindamise meetodi osaks on olulise keskkonnamõju uurimise etapid, selle ulatus, analüüs, keskkonnamõju aruande ettevalmistus, kohandamine ja järeltegevused.

Töös pannakse suurt rõhku programmi mõju ja tagajärgede põhielementide tabamisele. Seetõttu keskendub hindamine programmis valikute tagajärgedele, mis mõjutavad programmi piirkondi. Mõned teemad on oma olemuselt sellised, et neid on parem käsitleda ja analüüsida tulevastes otsustusprotsessides või erinevate riikide ametiasutustega seotud menetlusprotsesside kaudu. Seetõttu on üksikasjalike põhjenduste maht tekstis üldiselt viidud miinimumini.

Keskkonnamõju hindamise raporti jaoks vajalikud teadmised on kogutud analüüsides olemasolevaid programmi ettepanekuid, teiste regionaalsete programmide programmidokumente ning ettepanekuid poliitikavaldkondade ja algatuste kohta, mida kavatakse programmi perioodi jooksul rakendada. Selleks, et keskkonnaraport ei muutuks liialt mahukaks, piiruti vaid nende keskkonnamõjudega, mille puhul võib eeldada olulist keskkonnamõju.

Tööprotsess on olnud järk-järguline. Esmalt tehti regiooniti kindlaks programmide tingimused, mis puudutavad poliitikavaldkondade (PO) pikaajalist jätkusuutlikku arengut ja seavad prioriteediks erinevad algatused konkreetsete eesmärkide raames. Järgmises etapis hinnati Euroopa Liidu programmi tagajärge. Tagajärjed sõltuvad osalt regionaalse struktuuri arengust (näide ühe esmase analüüsi tulemustest: kuhu objekt on ehitatud, millised uuendused aitavad kaasa ettevõtluse arengule, biokütuse tootmisele, kuidas piirkonna eri osad on transpordikoridoride kaudu ühendatud transpordisüsteemiga, jne) ja osalt programmi suhtestumisest teiste eesmärkide ja alaeesmärkidega nagu näiteks riiklike keskkonnaeesmärkide ja Agenda 2030 piirkondlike prioriteetidega.

Lõpuks määratleti programmi rakendamise seotud riskid ja võimalused. Seejärel vaadeldi, milliseid meetmeid on vaja projekti reaalseteks rakendamiseks ja mida tuleb teha negatiivsete tagajärgede vältimiseks või nende minimeerimiseks. Viimasena sisaldab keskkonnaraport üldhinnangut programmide panuse kohta säästvasse arengusse.

Hinnang on tehtud iga poliitilise eesmärgi ja nende alaeesmärkide kohta. Hinnangud on tähistatud eri värvidega (roheline, kollane, punane, värvitu) vastavalt erinevatele keskkonnamõjudele. Lisaks oleme sidunud kavandatavad algatused sobivate keskkonnamõjudega, mis on skaalal tähistatud sama värviga ning kus positiivsed tagajärjed ja negatiivsed riskid on märgitud skaalal "+5" kuni "-5". Pingutustel võib olla nii negatiivne kui ka positiivne mõju (või... risk), mis tähendab, et see võib olla märgitud nii rohelise kui ka punase/kollasena.

1.4 Märkused ebatäpsuste osas andmete hindamisel ja koostamisel

Hinnangute ebatäpsus seisneb osaliselt selles, et programmi kirjeldust ei ole lõplikult piiritletud, ja sõltub osaliselt sellest, millised prioriteedid programm hiljem finantseeritavate projektide jaoks seab. Seoses poliitiliste eesmärkide ja nende raames välja pakutud algatustega on investeerimisprofiil ja tegevusettepanekud nelja kavandatava valdkonna (PO1, 2, 4 ja ISO) osas erinevad. Kui investeerimisprofiili ümber jaotada, on tagajärjeks see, et investeeringud jõuavad teistesse projektidesse, millel on teistsugused keskkonnamõjud. Projektide prioriteedid sõltuvad ka teistest poliitilistest eesmärkidest nagu tööhõive, mis mõjutab projekti valikut – ja sellest tulenevalt ka mõju keskkonnale.

Selles dokumendis esitatud hinnangut tuleb vaadelda koos nende ebatäpsustega ja seetõttu oleme otsustanud uurida programmi põhijooni seoses negatiivse keskkonnamõju riskiga ja võimalike positiivsete keskkonnamõjudega.

2. KESK-LÄÄNEMERE PROGRAMMI STRUKTUUR

2.1 Programmi lühikirjeldus

Euroopa territoriaalse koostöö programm (Interreg) on ühtekuuluvuspoliitika vahend, mis on ellu kutsutud riigipiire ületavate ja ühiseid lahendusi nõudvate probleemide ja väljakutsete lahendamiseks.

Programme rahastab Euroopa Regionaalarengu Fond (ERDF). Euroopa territoriaalne koostöö on olnud EL ühtekuuluvuspoliitika osaks alates 1990. aastast. Üldesmärgid on konkurentsivõime suurendamine ja piiride mõju vähendamine, et edendada ühtlustatud majanduslikku, sotsiaalset ja kultuurilist arengut üle kogu Euroopa Liidu.

Interregi projektitoetuse abikõlblikud kasusaajad on ametiasutused/organisatsioonid – nii kohalikud, piirkondlikud kui riiklikud, ülikoolid ja kolledžid/teadusasutused, äriorganisatsioonid/eraettevõtted ja huvi-/ja mittetulundusühingud.

Kesk-Läänemere programmi geograafiline piirkond on järgmine: (Vaata ka joonis 1):

EESTI - Kirde-Eesti, Kesk-Eesti, Põhja-Eesti, Lääne-Eesti, Lõuna-Eesti

SOOME - Satakunta, Varsinais-Suomi, Helsinki-Uusimaa, Kymenlaakso, Pirkanmaa, Kanta-Häme, Päijät-Häme, Lõuna-Karjala, Ahvenamaa

LÄTI - Kurzeme, Riia, Pieriga, Vidzeme, Zemgale

ROOTSI - Gävleborg, Uppsala, Stockholm, Södermanland, Östergötland, Gotland, Västmanland, Örebro

Kesk-Läänemere programmi ulatusest ja keerukusest lähtuvalt ning võttes arvesse 2007-2013 perioodi koostööd jaguneb programm kolmeks allprogrammiks: Kesk-Läänemere programm, Lõuna-Soome ja Eesti allprogramm ning Saarte ja saarestike allprogramm.

Vastavalt Euroopa Komisjoni raamistikule uute Interregi programmide jaoks, kus määratletakse mitmed poliitilised eesmärgid ja täpsustatud eesmärgid, on programmi töö jaotatud järgmistesse teemadesse:

- Äri ja turud (PO1)
- Keskkond (PO2)
- Tööturg (PO4)
- Avalikud teenused ja lahendused (ISO)

Joonis 1 Kesk-Läänemere programmi piirkond

Kommenteerinud [TT1]: või: kasusaajad

Programmiettepanekud võtab kokku järgmine tabel¹

Poliitilised eesmärgid	Täpsustatud eesmärgid	Välja pakutud rahastuse osakaal
1. Äri ja turud	1:3 VKEd konkurentsivõime ja kasvu suurendamine, k.a. produktiivsed investeeringud (a) ekspordi kasv (b) uute ettevõtete laienemine	Ebaselge
2. Keskkond	2:6 Ringmajandusele ülemineku propageerimine 2:7 Loodushoiu ja liigirikkuse edendamine, rohelise infrastruktuuri loomine eriti linnakeskkondadesse ja saaste vähendamine 2:8 Jätkusuutliku multimodaalse linnatranspordi edendamine	Ebaselge
4. Tööturud	4:1 Kõigi töötajate, eriti noorte ja pikaajaliste töötute ning mitteaktiivsete inimeste tööhõivele juurdepääsu parandamine, iseendale tööandjaks olemise ja sotsiaalmajanduse propageerimine	Ebaselge
Avalikud teenused ja lahendused (ISO)	Edendada ametiasutuste ja sidusrühmade institutsionaalset võimekust, eriti nende, kes haldavad teatud territooriume	Ebaselge

Programm pakub suurepäraseid võimalusi aidata Kesk-Läänemere programmi piirkonnas lahendada probleeme, mis on seotud innovatsioonivõimekuse, jätkusuutliku arengu, ühendatud piirkonna ja piirideta tööturuga.

Teemaploki PO1 tegevused keskenduvad väike- ja keskmise suurusega ettevõtete (VKE-de) kasvu ja konkurentsivõime parandamisele, sealhulgas tootlikele investeeringutele. Kesk-Läänemere programmi riikide majandustes domineerivad VKEd ja mikroettevõtted. Nendes on suur kasutamata potentsiaal, kuid uutele turgudele sisenemine ja uute toodete arendamine on väljakutseterohke. Ettevõtete väiksuse tõttu on keeruline osaleda globaalses konkurentsivõimel, kus domineerivad suureettevõtted. Koostöö ettevõtete vahel on nõrk, kuid näiteks uutele turgudele sisenemiseks oleks koostöö vajalik ja kasulik. Väikeettevõtete investeeringud teadus- ja arendustöösse on madalad. See raskendab tootearendust ja teisi arendustegevusi ning aeglustab ettevõtetel oma täispotentsiaali saavutamist.

PO2 tegevused keskenduvad ringmajandusele ülemineku propageerimisele, loodushoiu ja liigirikkuse edendamisele, rohelise infrastruktuuri loomisele linnakeskkondades ning saaste vähendamisele ja jätkusuutliku multimodaalse linnatranspordi arendamisele. Teenuste olulisuse kasv majanduses vähendab nõudlust loodusressursside järele ning digitaliseerimine lihtsustab üürile andmist ja võtmist ning jagamist. Läänemeri on üks planeedi suurimaid riimveekogusid. Oma hüdrograafiliste erisuste ja kliimatingimuste tõttu on Läänemere keskkond haavatav. Läänemeri on üks intensiivseimalt laevastatud meresid maailmas ja eeldatavasti kasvab intensiivsus tulevikus veelgi. Meretranspordil on olnud ajalooliselt ja on ka praegu tähtis piirkonda ühendav roll.

PO4 tegevused keskenduvad kõigi töötajate, eriti noorte ja pikaajaliste töötute ning mitteaktiivsete inimeste tööhõivele juurdepääsu parandamisele ning iseendale tööandjaks olemise ja sotsiaalmajanduse

¹ Vastavalt 4 novembri 2020 programmiversioonile

propageerimisele. Eesmärk on tugevdada ja parandada tööhõivevõimalusi tööturul läbi ühendatud pingutuste kogu regioonis. See sisaldab kõikidele tööturu osalistele suunatud tegevusi (nt. tööandjate organisatsioonid, ametiühingud, valitsused) ning kaasab kõiki sektoreid, kus töökohti pakutakse (kaasa arvatus osalise koormusega töökohad). Samuti toetatakse piiriülese tööhõive pakkumise ja nõudluse hõlbustamist ning ettevõtluse arendamist vähem konkurentsivõimeliste vanuserühmade ja noorte jaoks.

ISO teemaploki keskmes on ametiasutuste ja sidusrühmade institutsionaalse võimekuse edendamine, eriti nende, kes haldavad teatud territooriume. See hõlmab erinevaid avalike asutuste harusid (ka neid, mis jäävad teemaplokkide PO 1, 2 ja 4 raamistikust väljapoole) ning erinevaid avaliku halduse kogemuste vahetamise ja üksteiselt õppimise tasandeid. Selle teemaploki tegevused peaksid viima uute praktiliste lahendusteni ja poliitika parandamiseni, ja/või uute täiustatud avalike teenuste pakkumiseni. Tegevused hõlmavad ka avalike teenuste digitaliseerimist. Toetatakse ka ettevalmistavaid protsesse, mis viivad uute ja täiustatud lahendusteni. Abikõlblike tegevuste hulka ei kuulu ühendatud õppekavade arendus haridussüsteemides. Avalike teenuste digitaliseerimisele ja ühiste avalike teenuste loomisele keskenduvalid projekte tuleb käsitleda tavaliste projektidena.

2.2 Seosed teiste asjakohaste programmide ja strateegiatega

Regionaalfondi programmid, mis on seotud Kesk-Läänemere programmi piirkonnaga vahemikus 2021–2027, keskenduval Interregi programmi täiendavatele teemadele, peamiselt teemaplokkide 1 ja 2 poliitilistele eesmärkidele. Kesk-Läänemere programmi fookus on aga piiriülestel regionaalsetel investeeringutel, mis täiendavad riikide piirkondlike programmide investeeringuid.

Teine programm, millega on teatavaid kattuvusi, on **Euroopa Sotsiaalfond** (ESF). Uue Kesk-Läänemere programmi võimalused investeerimiseks oskuste arendamisse nutika spetsialiseerumise valdkonnas täiendavad Sotsiaalfondi laiemaid jõupingutusi ettevõtjate ja VKEdes töötajate osas programmi kõikides regioonides. ESF omakorda võib aidata kaasa nii suurema sotsiaalse jätkusuutlikkuse kui ka süsinikusäästliku ringmajanduse edendamisele läbi erinevate sidusrühmade kaasamise (ettevõtted, töövõtjad, töötud või noored/välismaal sündinud).

Teaduse ja arenduse vallas on hea potentsiaal koostöö arendamiseks uus **Horizon Europe** programm, mille teemade hulka kuuluvad näiteks kliimaneutraalsed ja targad linnad, aga ka mereinvesteeringud. Kesk-Läänemere programmi keskonda ja kliimat puudutavad ambitsioonid on kooskõlas ka Euroopa Komisjoni algatustega **Green Deal** ja **LIFE +**.

Järgnev tabel annab ülevaate EL programmidest, millel on seosed Kesk-Läänemere Interreg programmiga:

Seosed Struktuurifondi programmidega	Seosed teiste EL programmidega
• Regionaalarengufondi programmid • Euroopa Sotsiaalfond • Interreg Läänemere piirkonna programm • Interreg Botnia-Atlantica • Interreg Nord • URBACT • Northern Periphery and Arctic • ESPON • INTERACT • Interreg Europe • Ühine põllumajanduspoliitika	• Horizon Europe - EU teaduse ja arenduse raamprogramm • Connecting Europe Facility - Euroopa infrastruktuuri ühendamisele suunatud programm, mis aitab infrastruktuuri investeeringute kaudu kõrvaldada puuduvaid lülisid • COSME – programm väikese ja keskmise suurusega ettevõtete konkurentsivõime parandamiseks • Erasmus + programm edendab rahvusvahelist koostööd hariduse, noorte ja spordi valdkonnas • LIFE – ELi keskkonna- ja kliima rahalise abi programm • EASI – programm toetab tööhõivet, sotsiaalpoliitikat ja tööturu liikuvust Euroopa Liidus.

	• COST (European Cooperation in Science and Technology) - rahastusorganisatsioon teadus- ja arendusvõrgustikele • Natura 2000 võrgustik
--	---

3. ASJAKOHASED KESKKONNAEESMÄRGID

Asjakohaseks peetavad keskkonnavalased eesmärgid on määratletud säästva arengu eesmärkides (Agenda 2030), Euroopa Liidu säästva arengu strateegias, Euroopa Liidu Läänemere strateegias ja HELCOMi Läänemere tegevuskavas.

- Säästva arengu eesmärgid²

Agenda 2030 dokumendis on määratletud 17 globaalset eesmärki jätkusuutlikuks arenguks eesmärgiga kaotada vaesus ja näljahäda, tagada inimõigused kõigile, saavutada kõikide naiste ja tüdrukute võrdsus ja suurendada nende mõjuvõimu ning tagada planeedi ja loodusvarade kestev kaitse. Globaalsed eesmärgid on integreeritud ja tasakaalustavad säästva arengu kolme mõõdet: majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnavalast.

- EL säästva arengu strateegia³

EL säästva arengu strateegia üldeesmärgiks on määratleda ja arendada tegevusi, mis tagaks elukvaliteedi jätkuva ja pideva tõusu läbi jätkusuutlike kogukondade loomise. Üldeesmärgid on:

- kliimamuutuse pidurdamine ja puhta energia kasutamise suurendamine
- rahvatervise ohtudele tähelepanu pööramine
- looduslike ressursside vastutustundlikum kasutamine
- transpordisüsteemi ja maakasutuse juhtimise parendamine

- Euroopa Liidu Läänemere strateegia (EUSBSR)⁴

EUSBR on esimene makrotasandi regionaalstrateegia Euroopas.

Strateegia on leping Läänemere-äärsete riikide vahelise koostöö tugevdamiseks, et tulla toime ühiste väljakutsetega ja saada kasu piirkonna ühistest võimalustest. Strateegialepingu liikmeteks on Rootsi, Taani, Eesti, Soome, Saksamaa, Läti, Leedu ja Poola. Strateegial on kolm põhieesmärki, mis esindavad kolme peamist väljakutset:

- Läänemere kaitsmine
- piirkonna ühendamine
- heaolu suurendamine

- HELCOMi Läänemere tegevuskava (BSAP)⁵

HELCOMi tulevikuvisioniks on terve, bioloogiliselt mitmekesine ja tasakaalustatud merekeskkond Läänemerele, mille tulemuseks on hea ökoloogiline seisund ja mis toetab mitmeid erinevaid jätkusuutlikke majanduslikke ja sotsiaalseid tegevusi. 2007. aastal vastu võetud tegevuskava on ambitsioonikas ja terviklik regionaalprogramm terve merekeskkonna saavutamisele suunatud meetmete ja tegevustega. Üldesmärkideks on:

- eutrofeerumine ei mõjuta Läänemerd
- Läänemeri on bioloogiliselt mitmekesine
- Läänemeri on vaba ohtlikest ainetest
- keskkonnasõbralikud merendustegevused

² <https://sdgs.un.org/goals> - ÜRO säästva arengu raport

³ https://ec.europa.eu/environment/sustainable-development/strategy/index_en.htm - EL säästva arengu strateegia

⁴ <https://www.balticsea-region-strategy.eu> – EL Läänemere strateegia

⁵ <https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/> - HELCOMi Läänemere tegevuskava

4. KESKKONNAPROBLEEMID JA -TRENDID

Tänaseni kannatab Läänemeri eutrofeerumise all. Maalt mere sattuvate toitainete hulk on küll toitainete laadimise vähendamise meetmete tulemusel vähenenud, kuid nende meetmete mõju pole integreeritud hindamise kaudu veel tuvastatud. Merepraht Läänemere rannikul on selgelt nähtav probleem. Samuti leidub mereprahti veepinna all ning seda väga erinevates kogustes. Inimtekkelised kemikaalid ja raskemetallid satuvad Läänemere mitmete allikate kaudu, sealhulgas reoveejaamadest, majapidamiskemikaalide leostumisel, leostumisel veehoidlatest ning tööstusemissioonide atmosfääri sadestumisel. Kui jääkained Läänemere jõuavad, võivad need ökosüsteemile mitmeid kahjustusi põhjustada. Kõikides Läänemere piirkondades on saaste tase lubatust kõrgem.

Võrreldes teiste meredega on liikide arv Läänemeres mere vähese soolsuse tõttu madal. Loodetakse, et bioloogiline mitmekesisus lähiaastatel suureneb, kuna hakkab ilmema hiljuti rakendatud meetmete mõju. Siiski on oluline jätkata järjepidevate jõupingutustega bioloogilise mitmekesisuse parandamiseks.

Suurenenud kasvuhoonegaaside emissioonid põhjustavad kliimamuutust. See puudutab ka programmi piirkonda, mille kliima eeldatavasti soojeneb. Sademete hulk suureneb ja talved lühenevad. Suurenenud sademete hulk vihma kujul lume asemel mõjutab jõgede ja kogu valgala vooluhulki ning võib iseenesest ja koos muude muutustega põhjustada tugevaid üleujutusi. Kliimamuutuste tulemuseks võivad olla ka näiteks tuule tugevnemine, lainekõrguse muutused ja hapestumine. Samuti mõjutab see taimestiku ja loomastiku liigilist koosseisu.

Energiakasutuse ja -tootmise osas on energiaintensiivsus ajavahemikus 2012–2018 kõigis riikides vähenenud (Eurostat 2020). Euroopa Liidu eesmärgiks on toota aastaks 2020 20% energias taastuvallikatest ning aastaks 2030 vähemalt 32%. Kõik leppega seotud riigid on selle eesmärgi saavutanud. Samas tuleb kõikides riikides kiirendada ringmajanduse poliitikate kasutuselevõttu.

Meretranspordil on olnud ajalooliselt ja on ka praegu tähtis piirkonda ühendav roll. Üldiselt on transport programmialal kasvanud. Isegi kui meresõidukid/laevad on energiasäästlikud ja kasutavad alternatiivseid kütuseid, tähendab transpordi kasv ka õhku paisatavate kasvuhoonegaaside koguse suurenemist. Piiride ülene töölkäimine on muutunud tavaliseks. Lisaks kliimamuutustele põhjustavad õhukeskkonnas olevad saasteained happevihmade näol pinnase ja vee hapestumist. Programmialasse kuuluvad eriti suure keskkonnaväärtusega piirkonnad.

ÜRO Säästva arengu raport reastab riigid vastavalt Agenda 2030 eesmärkide saavutamisele. Kesk-Läänemere programmi riikide tabelikohad on järgmised: Rootsi 1, Soome 3, Eesti 10 ja Läti 24. Niisiis on kõik neli riiki headel kohtadel. Vaatamata sellele seisavad riigid silmitsi mitmete väljakutsetega. Need on järgmised:

Current Assessment

Click on a goal to view more information.

Legend: ● SDG achieved ● Challenges remain ● Significant challenges remain ● Major challenges remain
● Information unavailable

Trends

Click on a trend to view more information.

ROOTSI

Current Assessment

Click on a goal to view more information.

Legend: ● SDG achieved ● Challenges remain ● Signi-cant challenges remain ● Major challenges remain
● Information unavailable

Trends

Click on a trend to view more information.

SOOME

Current Assessment

Click on a goal to view more information.

Legend: ● SDG achieved ● Challenges remain ● Signi-cant challenges remain ● Major challenges remain
● Information unavailable

Trends

Click on a trend to view more information.

EESTI

Current Assessment

Click on a goal to view more information.

Legend: ● SDG achieved ● Challenges remain ● Significant challenges remain ● Major challenges remain
● Information unavailable

Trends

Click on a trend to view more information.

LÄTI

Vastavalt ülaltoodud joonistele võime järeldada, et enamik valdkondades seisavad riigid silmitsi suurte väljakutsetega, mis on seotud kliimamuutuste, säästva tarbimise ning mere- ja mereressurssidega. Väljakutseterohke teemana on ära märgitud ka bioloogiline mitmekesisus.

Vastavalt dokumendikavandile “Kesk-Läänemere regionaalne analüüs”⁶, on keskkonnateguvuste peamisteks väljakutseteks:

- tööstuses, teenindussektorites ja kodumajapidamistes toodetud tahkete jäätmete kõrge tase ning taaskasutuse madal tase;
- peamiste majandussektorite suur CO₂ heitetase (eriti tööstuses, transpordisektoris ja energiatootmises), mis põhjustab suurt süsiniku jalajälge;
- liigne ja kasvav toitaine (lämmastik, fosfor) tase Läänemeres;
- liigne ja kasvav ohtlike ainete ja toksinide tase Läänemeres;
- liigne ja kasvav mereprahi ja plastiku (eriti mikroplastikute) tase merevees;
- naftareostuse oht merel ja rannikul Läänemere laevatatuse kõrge taseme ja sadamategevuste tõttu;
- bioloogilise mitmekesisuse vähenemine erinevates Kesk-Läänemere programmi regioonides;
- loodusvarade säästmise ja arendamise aspektide tasakaalustamine jätkusuutlike turismiatraktsioonide arendamisel elu- ja külastuskeskkonna kvaliteedi parandamiseks ning ka tervisliku eluviisi edendamiseks;
- elanike teadlikkuse tõstmine jätkusuutlikuma eluviisi ja tarbimise osas (pöörates tähelepanu kõikidele ülalnimetatud keskkonnavaldkondadele) – taaskasutus ja parandus vastukaaluks tarbimisele;
- linnapiirkondade jätkusuutlikkus, k.a. linnakeskkondade integreeritud planeerimise väljakutsed, sh asjakohaste partnerite kaasamine (sektoriteülene koostöö);

⁶ “Kesk-Läänemere programmi regionaalne analüüs 2021-2027, 4. programmi ettepanek”, Päivi Kukkonen, Ülari Alamets (2020)

- CO₂ sidumine, puudub mitmetasandiline lähenemine - maastikujundus, ehitised, teadlikkus, tehnoloogiad;
- tekstiilijäätmete ebapiisav taaskasutus;
- toidujäätmete suur hulk.

5. PROGRAMMI KESKKONNAMÕJUD

5.1 Alternatiivide arutelu

Erinevate võimalike stsenaariumide analüüsimiseks võrreldakse kavandatavat programmi nullalternatiiviga ja programmi alternatiivse rakenduskavaga.

Alternatiivsete lahenduste väljapakkumise üheks põhjuseks keskkonnahindamise raames on see, et strateegilised valikud peavad olema põhjendatud juba programmi varajases staadiumis, enne seda, kui projekti tasandil hakatakse otsuseid tegema. Alternatiivide arendamise abil on võimalik oluliselt vähendada või vältida olulisi negatiivseid keskkonnamõjusid, mis võivad programmide rakendamise tulemusena tekkida. Alternatiividel on oluline roll konsultatsioonifaasis ning need mõjutavad ka osalust programmiotsustamises. Hästi teostatud alternatiivide juhtimine tähendab otsustajatele omamoodi kinnitust, et ühtegi oluliselt paremat alternatiivi pole tähelepanuta jäetud.

Kesk-Läänemere programmi Interreg 2021 - 2027 keskkonnamõju hindamise raames pakutakse välja null-alternatiiv ja keskkonna-alternatiiv, millega võrreldakse programmi ettepanekut. Kavandatavas programmis määratletakse programmi rakenduskava ettepanekus sisaldunud prioriteetidid ja ettepanekud.

Nullalternatiiv

Nullalternatiivis tuuakse välja keskkonnaolud ja keskkonna eeldatav areng tulevikus juhul, kui programmi ei rakendata. Nullvalikus kirjeldatakse ka neid tegevusi ja muudatusi, mis rakenduvad eeldatavalt ka siis, kui uut programmi vastu ei võeta. Selle alternatiivi käigus hinnatakse, kuidas saavutada Agenda 2030 eesmärged ning milline oleks keskkond ajavahemikus 2030/2050 ilma programmi käivitamiseta.

Keskkonna-alternatiiv

Keskkonna-alternatiiv tähendab, et programm viiakse ellu, kuid finantseerimise ja elluviimise prioriteetidid määratletakse lähtuvalt keskkonnapoliitika eesmärkidest. See tähendab, et meetmete ja rahastuse määramisel lähtutakse parimatest võimalikest keskkonnavaldkondade alternatiividest. See võib tähendada näiteks seda, et äripoliitika teemad on madala prioriteeditasemega. Selle alternatiivi puhul arutleme selle üle, kuidas eri valikud mõjutavad (omavahel) erinevaid keskkonnavaldkondi ja muid poliitilisi eesmärgi.

5.2 Programmi üldine keskkonnamõju

Programm pakub suurepäraseid võimalusi panustada innovaatilistesse lahendustesse, kliimaprobleemide lahendamisesse ja liikuvuse suurendamisse kolme riigi vahel, luues paremini integreeritud tööturu piirkonnas. Kõikidel investeeringutel võib olla nii negatiivne kui positiivne keskkonnamõju ning sellele keskkonnamõju strateegiline hindamine keskendubki.

See aruanne põhineb programmi rakenduskava eelnõul, mis esitati meile 29. detsembril 2020. Allpool olevad tabelid võtavad kokku kavandatava programmi mõju hindamise. Analüüs ja hinnangute põhjendused tuuakse iga tabeli järel eraldi. Selgitused:

ROHELINE: Positiivne keskkonnamõju: hinnang on, et positiivsed keskkonnamõjud on oluliselt suuremad kui negatiivsed keskkonnamõjud.

KOLLANE: Negatiivse keskkonnamõju risk: hinnang on, et esineb negatiivse keskkonnamõju risk.

PUNANE: Negatiivne keskkonnamõju: hinnang on, et negatiivsed keskkonnamõjud on oluliselt suuremad kui positiivsed keskkonnamõjud.

VÄRVITU: puudub oluline mõju keskkonnale või keskkonnamõju ei ole võimalik hinnata andmete vähesuse tõttu.

Analüüsi tulemusena tekkis perioodiks 2021-2027 kavandatava Kesk-Läänemere programmi kohta järgmine pilt :

Political objective	Specific objective	Mõjuvõraku									
		Climate change (incl. renewable energy)	Ecosystems (incl. flora, fauna, biodiversity and ecosystem services)	Soil and land use	Marine environment (incl. the sea and freshwater system)	Pollution and waste (incl. chemicals)	Resource efficiency	Population and health (incl. social inclusion)			
PO1 - Business and Markets	1.3 Enhancing growth and competitiveness of SMEs, including by productive investments										
	2.6 Promoting the transition to a circular economy										
PO2 - Environment	2.7 Enhancing nature protection and biodiversity, green infrastructure in particular in the urban environment, and reducing pollution										
	2.8 Promoting sustainable multimodal urban mobility										
PO4 - Labour markets	4.1 Improving access to employment of all jobseekers, in particular youth and long-term unemployed, and of inactive people, promoting self-employment and the social economy										
Public services and solutions (ISO)	Enhance the institutional capacity of public authorities, in particular those mandated to manage a specific territory, and of stakeholders										

Positive impact

Risk for negative impact

Negative impact

Hard to judge/no impact

Allpool on toodud iga teema kohta detailsem analüüs. Pange tähele, et programmi keskkonnamõju hindamine ei ole rakendatav eraldi projektide osas.

PO1 – Äri ja turud

Antud eesmärk keskendub VKEd kasvu ja konkurentsivõime suurendamisele, sealhulgas tootlikele investeeringutele. Selle valdkonna põhiväljakutsed tulenevad järgmistest teguritest⁷:

- Kesk-Läänemere riikide majandustes domineerivad VKEd ja mikroettevõtted
- Piirkondlikud ja kohalikud tarneahelad on nõrgad
- Kasutamata potentsiaal arenevate, kuid endiselt nõrkade piirkondlike klasterite osas erinevates majandussektorites
- Tekkiv, kuid endiselt habras piirkondlik tehnoloogiliste idufirmade ökosüsteem
- Uute ärivaldkonna *start-up* ettevõtete loomine on keeruline, paljudes sektorites puuduvad “kohalikud tšempionid” kui võimaluste loojad, ja uued ettevõtted puutuvad kohe kokku globaalse konkurentsiga
- Alakasutatud potentsiaal uute ettevõtete arendamiseks IKT-valdkonnas, vähese CO₂-heitega lahenduste osas ja nn. hõbemajanduse, rohemajanduse ja sinise majanduse valdkondades
- Tasakaalu leidmine majandusliku arengu ja ressursside jätkusuutliku kasutamise vahel
- Nutika spetsialiseerumise strateegiate rakendamiseks ja koordineerimiseks pole Kesk-Läänemere regioonides piisavalt ressursse

Programm keskendub kahele teemale: piirkonna VKEd ekspordi suurendamine ja Kesk-Läänemere kasvupotentsiaaliga ettevõtete laienemine. Otseste ja kaudsete keskkonnamõjude hindamine põhineb programmi raames välja pakutud tegevustele, milleks on:

- Teadlikkuse tõstmine
- Toodete/teenuste arendamine
- Toodete ja teenuste ühispakkumiste arendamine
- Protesside arendamine ja digitaliseerimine
- Oskuste arendamine ja kvaliteedijuhtimine
- Turuinfo ja turuvõimaluste uuringud
- Toodete ja teenuste bränding ja turundus
- Ärimudeli arendamine ja laiendustegevused
- Müügitoe tegevused sihtturgudel: sihtturgude ja -ostjate külastused programmiregioonis, messid, turuekspertide teenused
- Kogemuste vahetus ja õppimine ühistegevuste tulemusena

Hinnangut sellele poliitilisele eesmärgile ülalmainitud teemade osas tähistavad järgmised värvid:

	Climate change (incl. renewable energy)		Ecosystems (incl. flora, fauna, biodiversity and ecosystem services)		Soil and land use		Marine environment (incl. the sea and freshwater system)		Pollution and waste (incl. chemicals)		Resource efficiency		Population and health (incl. social inclusion)	
Specific objective	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
1:3 Enhancing growth and competitiveness of SMEs, including by productive investments														

Hinnangu kommentaarid:

Ettevõtete kasvuks ja konkurentsivõime suurendamiseks suunatud tegevustel on hinnanguliselt positiivne mõju kliimale, kui toetatakse keskkonnatehnoloogia valdkonna VKEsid *juhul kui* ettevõtete poolt pakutavad tooted ja teenused toovad kaasa süsinikuheitmete vähenemise või edendavad kliimaga kohanemist. Kuna pole veel teada, millised ettevõtted toetust taotlema hakkavad ja milliste tegevuste jaoks, on ees ootavad kliimamõjud hetkel siiski ebaselged. Positiivse kliimamõju tagamiseks on oluline kehtestada toetuste taotlemise ajaks ettevõtetele nõuded. Pädevust suurendavad algatused ei aita otseselt kaasa kliimamõjude leevendamisele.

⁷ Vastavalt 4. novembri 2020 programmiversioonile

Ajalooliselt on majanduskasvule järgnenud kasvhoonegaaside emissioonide kasv. Väike- ja keskmise suurusega ettevõtete konkurentsivõime suurendamine on suunatud majanduskasvule ja seetõttu on olemas risk, et see viib kasvahoonegaaside emissioonide suurenemiseni. Kohtumispaike/praktikatega seotud meetmed võivad suurendada reisimise osakaalu.

Kavandavate tegevuste kliimamõju on peamiselt kaudne ja esineb programmiperioodi järgselt. Ettevõtete koostööga seotud reisimise kasv võib suurendada kasvahoonegaaside emissioone. Sellega seoses tuleb kehtestada kriteeriumid keskkonnanahutu koostöö tagamiseks.

Ökosüsteemide osas võib suurenenud tööstustegevus kahjustada juba niigi halba bioloogilise mitmekesisuse olukorda. Kliimamuutuste osas sõltuvad mõjud tehtavatest investeeringutest. Kavandavad tegevused edendavad siiski peamiselt VKEde arengut läbi kaudsete leebemate meetmete ja seetõttu on siinkohal tehtud hoiatus, kuigi mõju ökosüsteemidele peetakse väikeseks.

Kui selle poliitilise eesmärgi tegevused on edukad, võib tööstusarenduste rajamine suurendada kahjulikku mõju kliimale. Kui tegevusi ei teostata korrektselt, võib neil olla mõju pinnasele ja maakasutusele. See puudutab ka reostust ja jäätmeid. Kahjulikke keskkonnamõjusid on võimalik vähendada tegevuste kombineerimisel PO2 eesmärkidega. See on jällegi seotud tehtavate investeeringutega ning sõltub paljusi kriteeriumite määratlemisest, mis on programmitettepaneku hindamisel kriitilise tähtsusega. Teeme siinkohal üldise hoiatuse, kuid ei hinda programmi mõju pinnasele ja maakasutusele negatiivseks.

Programmi põhieesmärk on tagada riikidevaheline koostöö ja kaubavahetus. See võib aga kahjustada merekeskkonda. Läänemeri on haavatav ja on oluline tagada võimalikult keskkonnasõbralik reisimine. Keskkonnasäästlikust propageeriva tegevuse suurenemisel on positiivne mõju Läänemere regioonile, kuid jällegi, oluline on tagada sobivad investeeringud määratledes sobilikud rahastuskriteeriumid. Selle hinnangu raames ei näe me kavandavate tegevuste negatiivset mõju merekeskkonnale.

Ressursitõhusust (mis on seotud ringmajandusega) käsitletakse PO2 teemaploki tegevustes. Miski ei viita ressursitõhususe aspekti lisamisele antud eesmärgi tegevustele. Võib-olla peaks seda tegema, vältimaks keskendumist pelgalt ettevõttega seotud tegevustele ja tagamaks keskkonnariskide vähendamiseks sobilikud tegevused.

Töötus ja sotsiaalne tõrjutus mõjuvad halvasti nii rahvastikule üldiselt kui ka rahva tervisele. Seega on VKEde tegevust soodustavatel tegevustel potentsiaal parandada rahvastiku ja terviseiga seotud keskkonnaeesmärke. Siiski võib nende tegevuste kasv suurendada õhusaastet ja seetõttu kahjustada rahva tervist. Siinkohal on jällegi tähtis õigete rahastuskriteeriumite seadmine.

PO2 – Keskkond

Selle tegevusteploki fookuses on keskkond. Programmil on kolm põhieesmärki: ringmajandusele ülemineku propageerimine, loodushoiu ja liigirikkuse edendamine, roheline infrastruktuuri arendamine ja saaste vähendamine (eriti linnakeskkondades) ning jätkusuutlikku multimodaalse linnatranspordi edendamine. Selle valdkonna põhiväljakutsed on seotud järgnevate teemadega⁸:

- Tööstuse, teenindussektori ja kodumajapidamiste poolt toodetud tahkete jäätmete kõrge tase koos ebapiisava taaskasutuse tasemega, mille tulemuseks on ringmajanduse põhimõtete ebapiisav rakendamine
- Piiriüleste toodete väärtusahelate määratlemine
- Toodete ja teenuste kogu elutsükliga arvestamine nende väljatöötamisel
- Tarbijakäitumise muutmine ja teadlikkuse suurendamine
- Toitainete ja ohtlike ainete (sealhulgas plastide) olemasolev tase ja uued sissevoolud Läänemerele
- Kõrge naftareostuse oht merel ja rannikul Läänemere laevatatuse kõrge taseme tõttu
- Bioloogilise mitmekesisuse kahanemine Kesk-Läänemere regioonis
- Multimodaalsete, keerukate transpordisüsteemide CO2 emissioonide vähendamine
- Saartele ja saarestikele juurdepääsu parandamine keskkonnasäästlikul moel

⁸ Vastavalt 4. novembri 2020 programmiversioonile

- Madala CO2 emissiooniga transpordilahenduste vähene kasutamine mitmes Kesk-Läänemere piirkonna regioonis, mis tulenevad madala rahvastikutiheduse ja geograafilise eripäraga seonduvatest majandusraskustest
- Olemasolevate põhja-lõuna suunaliste transpordikoridoride kaugus teatud piirkondadest ja nende potentsiaali alakasutus
- Ida-lääne suunaliste transpordikoridoride väljaarendamise ja hooldamise raskused, mis tulenevad administratiivselt kontrollitavatest transiidivoogudest ja Venemaa sadamate suurenenud läbilaskevõimsusest
- Linnapiirkondade jätkusuutlikkus, sealhulgas linnakeskkonna integreeritud planeerimise väljakutsed, k.a. kuidas kaasata asjakohaseid partnereid (valdkondadeülene koostöö)
- Piirideülese infrastruktuuri ebapiisav planeerimine

Otsete ja kaudsete keskkonnamõjude hindamine toimub programmi kavandatavate soovituslike tegevuste põhjal ja need on järgmised:

- Teadlikkuse tõstmine
- Analüüsid ja uuringud, plaanid, joonised ja kavandid
- Piirideüleste toodete "elutsükli/ahelate" kaardistamine
- Otstarbekusuuringud, -plaanid ja -kavandid
- Informatsiooni kogumine, uuringud
- Koolitused ja oskuste arendamine
- Meetodite ja tehnoloogiate arendamine ja rakendamine
- Protesside arendamine ja digitaliseerimine
- Digilahenduste ja -protesside planeerimine ja neisse investeerimine
- Väikesemahulised investeeringud
- Kogemuste vahetus ja õppimine ühistevõrgust tulenusena
- Ühised piloottegevused toitaainete, toksinide ja ohtlike ainete sissevoolu vähendamiseks

Hinnangut sellele poliitilisele eesmärgile ülalmainitud teemade osas tähistavad järgmised värvid:

	Climate change (incl. renewable energy)		Ecosystems (incl. flora, fauna, biodiversity and ecosystem services)		Soil and land use		Marine environment (incl. the sea and freshwater system)		Pollution and waste (incl. chemicals)		Resource efficiency		Population and health (incl. social inclusion)	
Specific objective	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
2:6 Promoting the transition to a circular economy														
2:7 Enhancing nature protection and biodiversity, green infrastructure in particular in the urban environment, and reducing pollution														
2:8 Promoting sustainable multimodal urban mobility														

Hinnangu kommentaarid:

Kavandatav programm keskendub piirkonna peamistele keskkonnaprobleemidele ja sellest vaatenurgast on sellel kõikidele eelpool nimetatud keskkonnaeesmärkidele selgelt positiivne mõju.

Kliimamuutuste mõju on kõige otsesemalt seotud ringmajanduse eesmärkidega, kuid puudutab ka multimodaalse transpordiga seotud tegevusi, juhul kui prioritseeritakse taastuvaid kütuseid.

Programmi eesmärkidel arendada regioonis jätkusuutlikku, kliimasõbralikku ja intelligentset transpordisüsteemi on kliimale otsene positiivne mõju. See vähendaks transpordisektori kasvuhooonegaaside emissioone. Multimodaalse transpordi arendamine ühtlustaks transpordisüsteeme, pakuks inimestele suuremat valikuvõimalust parima transpordiliigi osas ning vähendaks seega sõltuvust sõidautodest.

Pingutustel parandada ligipääsu mittefossiilsete kütuste süsteemidele kogu regioonis on samuti positiivne kliimamõju, kuna vähenevad kasvuhoonegaasid õhus ja vajadus fossiilkütuste järele.

Kuna ökosüsteemi teenused (pakkuv, reguleeriv, kultuuriline ja toetav) on võrdlemisi uued uurimisvaldkonnad projektides, on neil ökosüsteemi-alast teadlikkust tõstva tegevusena positiivne mõju keskkonnale. Samas on tõenäoline, et jätkusuutlikumat tootmist ja tooteid puudutavad uuringud ja tehnoloogia areng vähenevad pikemas plaanis negatiivset keskkonnamõju. Kuid hetkefaasis pole seda võimalik hinnata, sest tehtavad pingutused pole veel teada.

Ringmajandusel on oluline roll vähendamaks ühiskonna ressurside kasutamist ja disainimaks ja tootmaks pikema elueaga tooteid. Samuti mõjutab see materjalide planeerimist ja tootearendust, nii et väärtuslikud materjalid ringlevad tagasi ühiskonda. Ringmajandusel on oluline roll kliimaeesmärkide saavutamisel, kuid ka ettevõtete kohaliku ja globaalse konkurentsivõime suurendamisel. Piiratud kliima- ja keskkonnamõju võib saavutada läbi ringlusesse suunatavate materjalivoogude ja uute ärimudelite. Bioloogilised tooted mängivad samuti ringmajanduses olulist rolli. Digitaliseerimisel võib olla positiivne mõju läbi ressursikasutuse vähenemise, näiteks luues võimalusi kaugtööks ja vähendades seeläbi autode kasutamist. Ressursitõhusust soodustavaid digilahendusi võib luua pea kõikide tegevuste ja sektorite osas. See aitab kaasa kahjuliku keskkonnamõju vähendamisele piirkonna energiasüsteemis (sh transpordisektoris). Loodusressursside kasutamise vähendamisele tootmisest kuni ITK-valdkonnani soodustab jagamismajandust. Ringmajandus aitab ka vähendada jäätmete teket (nt toidujäätmed) ning ohtlike kemikaalide kasutamist ja keemiajäätmeid. Kõigel sellel on positiivne keskkonnamõju.

Multimodaalse infrastruktuuri loomine ja olemasoleva parandamine vähendavad vajadust kasutada uut maad taristu laiendamiseks. See aitaks vähendada konflikte teiste maaomanike ja lähipiirkonnas elavate kodanikega, kes tavaliselt ei soovi oma kodu lähedale suurt taristulaiendust. Suured infrastruktuuri projektid on ka ressursimahukad ja seetõttu vähendaks olemasoleva infrastruktuuri kohandamine ka vajadust toormaterjalide järele.

Piirkonna põhiväljakutseteks on Läänemerega seotud keskkonnaeesmärgid ja merekeskkond. Ringmajanduse mõju merekeskkonnale sõltub sellest, millised projektid programmist rahastust saavad. Vähenenud kliimamõjul on positiivne mõju ka merekeskkondadele – osaliselt seetõttu, et see tähendab merekeskkonna ressurside kasutamist säästlikumal viisil ja osaliselt seetõttu, et jätkusuutlikumad ja tõhusamad tegevused vähendavad vee saastamise riski. Väheneksid ka riskid, mis puudutavad väärtuslikke merekeskkondi, näiteks ohud, mis tulenevad merevee soojenemisest. Mere- ja magevee ressurside kasutamise vähenemine aitaks säilitada ka merekeskkondade liigirikkust.

Nagu eelnevalt mainitud, on oluline tagada investeeringutele keskkonda soodustavad kriteeriumid, sest suureneval piirideülesel transpordil võib olla negatiivne kliimamõju ja seda eriti merekeskkonnale.

Programmitegevuste mõju koos eelnevate poliitiliste tegevustega rahvastikule ja rahva tervisele on positiivne.

PO4 – Tööturg

See teemaplokk keskendub tööturule. Programmi eesmärgiks on parandada kõikide töötajate, eriti noorte ja pikaajaliste töötute ja mitteaktiivsete inimeste juurdepääsu tööõhõvele, propageerides iseendale tööandjaks olemist ja sotsiaalset majandust. Selle teemaploki peamised väljakutsed on⁹:

- Inimeste oskused ei vasta tööturu vajadustele
- Kuidas “tõlkida” konkurentsivõimelised oskused ja tuleviki tööturu vajadused õppekavades ja õpetamisprotsessi keelde
- Sooline palgalõhe
- Võõrtööjõu kasv võib tekitada ühiskondades pingeid
- Väljakutsed tööturu teenuste piirideülesel koordineerimisel ühise tööturu loomiseks (eriti Soome-Eesti, Läti-Eesti ja Soome-Rootsi)

⁹ Vastavalt 4. novembri 2020 programmiversioonile

- Sotsiaalhoolduskohustused takistavad juurdepääsu tööturule
- Paindliku töötamise vormid on alakasutatud

Otsete ja kaudsete keskkonnamõjude hindamine toimub programmi kavandatava soovituslike tegevuste põhjal ja need on järgmised:

- Sihtrühmade teadlikkuse tõstmine
- Koolituste kavandamine ja rakendamine
- Stiimulid ja teenused tööandjatele
- Suhete loomine ja dialoogid tööturul osalevate gruppide vahel
- Digitaalsed tööriistad veebioskuste arendamiseks ja -töök
- Ettevõtlust soodustavate simulatsioonide ja probleemülesannete arendamine
- Osalejate mobiilsus
- Kogemuste vahetus ja õppimine ühistegevuste tulemusena

Hinnangut sellele poliitilisele eesmärgile ülalmainitud teemade osas tähistavad järgmised värvid:

	Climate change (incl. renewable energy)		Ecosystems (incl. flora, fauna, biodiversity and ecosystem services)		Soil and land use		Marine environment (incl. the sea and freshwater system)		Pollution and waste (incl. chemicals)		Resource efficiency		Population and health (incl. social inclusion)	
Specific objective	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
4:1 Improving access to employment of all jobseekers, in particular youth and long-term unemployed, and of inactive people, promoting self-employment and the social economy														

Hinnangu kommentaarid:

Selle poliitilise eesmärgi mõju keskkonnamärgidele hinnatakse madalaks. Selle põhjuseks on, et enamik tegevusi on seotud koolituse, dialoogide jms. Nendel tegevustel on vaid kaudne mõju keskkonnale. Nagu eelpool mainitud, on majanduskasv ajalooliselt tähendanud ka kasvuhoonegaaside emissioonide tõusu. Siinkohal peaks võimalikult hästi tagama digitaalsete tööriistade kasutamise, et vältida liigset reismist ning kasutada reisimiseks keskkonnasäästlikumaid viise.

Programmi eri piirkondade osapoolte ühendamisest pikaajaliste suhete loomise eesmärgil peetakse positiivseks faktoriks tööturgude tugevdamisel ja kaasatuse suurendamisel (EL eesmärgid). On teatud risk, et mitte kõik piirkonnad ei hakka kuuluma loodavasse pikaajalise suunitlusega võrgustikku, seetõttu võivad tekkida kaasamata äärealad. On oluline tagada sotsiaalse kaasatuse ja mitmekesisuse teemade vahetus, jne. Negatiivsete tagajärgede riski vähendamiseks tuleks tagada piirkondlike organisatsioonide esindajate kaasamine ja arvestada nende piirkondade eripäradega.

Covid-19 on põhjustanud mitmete töökohtade kadumise ning uute töökohtade loomise tegevused on oluliselt tagamaks programmi riikide elanikkondade heaolu.

ISO 1 – Avalikud teenused ja lahendused

See eesmärk keskendub avalikele teenustele ja lahendustele. Programmi eesmärgiks on edendada ametiasutuste ja sidusrühmade institutsionaalset võimekust, eriti nende, kelle ülesandeks on mingi spetsiaalse territooriumi haldamine. Selle teemaploki peamised väljakutsed on¹⁰:

- Üldised administratiivsed, regulatoorsed, keelelised ja kultuurilised barjäärid avaliku halduse valdkonnas
- Riikide erinevatest seadusandlustest tulenevad takistused, ühildamatud haldusprotsessid või ühise territoriaalse planeerimise puudumine

¹⁰ Vastavalt 4. novembri 2020 programmiversioonile

- Koostöö puudumine nutika spetsialiseerumise strateegiate arendamisel ja rakendamisel
- Piirideülese transpordi taristu planeerimine
- Digitaalse infrastruktuuri alakasutamine
- Digitaalne lõhe (ligipääs ja võimekus kasutada digitaalseid ressursse) ühiskondades
- Avaliku sektori digitaalsed lahendused ja teenused ei jõua järele ühiskondade vajadustele ja vajadusele saavutada suurema kuluefektiivsust
- Olemasolevate avalike teenuste ja lahenduste kasutamine peaks olema laiahaardelisem
- Tööstuste digitaliseerimine on mahajäänud ja on kõige keerukam VKEdele

Otseste ja kaudsete keskkonnamõjude hindamine toimub programmi kavandatavate soovituslike tegevuste põhjal ja need on järgmised:

- Teadlikkuse tõstmine
- Koolitused ja suhete loomine
- Otstarbekusuuringud
- Plaanid ka kavandid (sh strateegiline planeerimine ja maakasutuse planeerimine)
- Osalusprotsesside parandamine teenuste arendamiseks
- Avalike teenuste ja lahenduste parendamine
- Ühiste piiriüleste teenuste loomine
- Ühiste avalike teenuste digitaliseerimine

Hinnangut sellele poliitilisele eesmärgile ülalmainitud teemade osas tähistavad järgmised värvid:

	Climate change (incl. renewable energy)		Ecosystems (incl. flora, fauna, biodiversity and ecosystem services)		Soil and land use		Marine environment (incl. the sea and freshwater system)		Pollution and waste (incl. chemicals)		Resource efficiency		Population and health (incl. social inclusion)	
Specific objective	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
Enhance the institutional capacity of public authorities, in particular those mandated to manage a specific territory, and of stakeholders														

Hinnangu kommentaarid:

See teemaplokk keskendub piirkonna arendamisega seotud regulatoorsele ja administratiivsetele teemadele, ning ka takistuste eemaldamisele, mis on seotud programmi teiste poliitiliste eesmärkidega. On oluline vähendada erinevate riikide administratiivsete süsteemidega seotud barjääre.

Digilahenduste kasutamine parandab nii kommunikatsiooni kui vähendab regioonide ökoloogilist jalajälge. Kõiki programmitegevusi hinnatakse keskkonna aspektist positiivseks. Tegevuste mõju on pigem pikaajaline.

Siinkohal tehakse hoiatus võimaliku piiriülese koostööga seotud reisimise suurenemise osas.

5.3 Programmitettepanek võrrelduna alternatiividega

Nullalternatiivi tagajärjed

Nullalternatiiv kirjeldab keskkonnatingimusi ja keskkonna võimalikku arengut tulevikus juhul kui programmi ei rakendata. Nullalternatiiv võtab arvesse ka rakendatavaid meetmeid ja oodatavaid muutusi olukorras, kus uut programmi vastu ei võeta.

Piirkonna keskkonnatingimuste tulevikutsenaariumi perspektiiv juhul kui programmi ei rakendata on väga ebamäärane. On mitmeid parameetreid, mis jäävad programmi kontrollulatusest välja ja mis võivad piirkonna arengut mitmel viisil mõjutada – nii majanduslikult, sotsiaalselt kui keskkondlikult. Seetõttu pakub nullalternatiiv väga põhjaliku hinnangu Agenda 2030 eesmärkide saavutamisele ning keskkonna olukorrale aastal 2030 juhul kui Kesk-Läänemere programmi ei rakendata.

Rootsi keskkonnanäesmärkide jätkutegevusi ja hinnangut iga eesmärgi osas võib vaadelda kui näidet võimalikest arengutingimustest Rootsi piirkonnaalal ilma programmita. Rootsi keskkonnanäesmärgid Agenda 2030 raames koosnevad riikliku taseme keskkonnanäesmärkidest. Valitsuse hinnangul on suundumus negatiivne ning praeguseks valitud või kavandatud vahendid ei ole keskkonnanäesmärkide saavutamiseks piisavad. Alltoodud joonis pärineb dokumendist "2019 keskkonnanäesmärkide põhjalik analüüs" (Rootsi Keskkonnakaitse Agentuur).

Antud piirkonna jaoks tähendab see, et kasvuhoonegaaside emissioonid ei vähene rahvusvaheliste kliimanäesmärkide poolt seatud määrani, et vee kvaliteet merekeskkonnas ning ka järvedes ja vooluveekogudes ei ole piisav liigirikkuse säilitamiseks ja inimeste terviseohutuse tagamiseks, ning et bioloogiline mitmekesisus väheneb. Lisaks hinnatakse, et erinevad tegevused mõjutavad negatiivselt maastikupilti ja kultuurikeskkonda. Toksiliste ainete hulk keskkonnas ei lange oodatava tasemeni ning piirkonna linnades jätkuvad õhukvaliteedi probleemid. Nullalternatiivi puhul hinnatakse, et osade piirkonna inimeste jaoks jätkub sotsiaalne tõrjutus ja ebakindel sotsiaalne ja/või majanduslik olukord.

Järgnev analüüs puudutab Soomet, Eestit ja Lätit. Peamised väljakutsed nendes riikides on seotud kliimamuutustega, kuid ka järgnevate teemadega¹¹:

Eestis:

- jäätmete taaskasutamine;
- põlemisega kaasnev õhusaaste;
- rannikuvete olukord ja veekaitse meetmed.

Soomes:

- liigirikkuse vähenemine seoses kliimamuutusega;
- väiksemate Lõuna-Soome järvede eutrofeerumine;
- saarestikumere ja Soome lahe seisund.

Lätis:

- teatud loodusressursside osaline liigkasutamine, nt metsanduses, kalanduses;
- puuduvad relevantset ja teaduslikel meetoditel põhinevad hinnangud liikide ja biotoopide osas;
- puudused erikaitsealade haldamises; ebapiisav tegevus agressiivsete võõrliikide osas.

Vaadates säästva arengu raportit (vt peatükk "Keskkonnaprobleemid ja -trendid"), võime järeldada, et enamik riike seisab silmitsi keskkonnaväljakutsetega. Ehkki need erinevad riikide lõikes, puudutavad peamised väljakutsed siiski punktide 12 ja 13 eesmärgi, st vastutustundlik tarbimine ja tootmine ning

¹¹ <https://www.eea.europa.eu/soer/2015/countries>

kliimameetmed. Kavandatav Kesk-Läänemere programm Interreg keskendub selgelt mitmele ülaltoodud eesmärgile, viidates selgelt programmi rakendamise positiivsele mõjule võrreldes nullalternatiiviga.

Nullalternatiivi võib kokku võtta järgnevalt:

Positiivsed tagajärjed keskkonnale	Mitmed poliitilised otsused igas riigis osutavad initsiatiividele, mis aitavad vähendada kahjulikke keskkonnamõjusid jõudmaks riiklike eesmärkideni.
Negatiivsed tagajärjed keskkonnale	Kõik märgid näitavad, et enamik eesmärke jääb saavutamata, mis tähendab, et selline programm nagu Kesk-Läänemere programm kiirendab rakendatavate meetmete tulemusteni jõudmist. Ilma programmideta võtavad asjad kauem aega.

Keskkonna-alternatiivi tagajärjed

Üks viis keskkonna-alternatiivi loomiseks on investeerimisprioriteedid ümber hinnata. Programmiteemad (poliitilised eesmärgid - PO) aitavad erineval määral saavutada keskkonnaeesmärke. Kui vaadata vaid roheline, kollase ja punasega märgistatud eesmärke, nähtub, et teemaplokil PO2 on võrreldes teistega üldiselt suurem positiivne mõju keskkonnale. Kavandatava programmi puhul on endiselt ebaselge, milliseks kujuneb investeerimisprofiil.

Keskkonna-alternatiiv oleks loobuda programmitegevustest, millel on suur negatiivse keskkonnamõju risk. Pange tähele, et see on osaliselt spekulatiivne arutluskäik, aga ka sisend programmi kujundamisse.

Hindame näiteks võimalust mitte rahastada projekte, mis viivad transpordi suurenemiseni, kus ei kasutata taastuvkütuseid. Teiseks transpordi vähendamise meetmeks on suurem fookus IKT-lahenduste kasutamisele, et vältida transpordi kasutamist. See tähendab, et teatud ärilistele eesmärkidele eelistatakse keskkonnavalaseid poliitilisi eesmärke.

Bioloogilise mitmekesisuse säilitamine on ilmselgelt probleem kõikide programmiiride jaoks ning seega peaks vältima tegevusi, mis liigrikkust häirivad – kas siis otseselt programmis või läbi rangete projektitoetuse kriteeriumite. Näiteks võib mitte toetada projektitegevusi, mis häirivad looduskeskkonda, nt suurte taristute rajamine.

Piirideüleste meetmete mõjud rahvastikule ja tervisele on üldiselt positiivsed, kuid aitavad väiksemal määral kaasa teiste keskkonnaeesmärkide saavutamisele.

Positiivsed tagajärjed	Fookuse suunamisel projektitegevustele, mis positiivselt keskkonda mõjutavad, on loomulikult keskkonna jaoks positiivne mõju.
Negatiivsed tagajärjed	Selle arutluse kohaselt on negatiivseks tagajärjeks see, et piirideülene koostöö keskendub keskkonnapoliitikale, samal ajal kui muud poliitilised eesmärgid on madalama prioriteetsusega.

Programmiettepanek võrrelduna alternatiividega

Kui võrdleme kolme alternatiivi: programmiettepanek, keskkonna-alternatiiv ja nullalternatiiv, jõuame järgmise jooniseni:

	Climate change (incl. renewable energy)		Ecosystems (incl. flora, fauna, biodiversity and ecosystem services)		Soil and land use		Marine environment (incl. the sea and freshwater system)		Pollution and waste (incl. chemicals)		Resource efficiency		Population and health (incl. social inclusion)	
Alternative	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-	+	-
Programme proposal														
Environmental alternative														
Zero alternative														

Positive impact

Risk for negative impact

Negative impact

Hard to judge/no impact

Jooniselt selgub, et keskkonna-alternatiivi peetakse kõige keskkonnasõbralikumaks, mis on ka igati loomulik. Võttes aga arvesse muid programmi loomiseiga seotud eesmärgi, näiteks piiriülest koostööd ja ettevõtluse arendamist, on parimaks lahenduseks programmi-alternatiiv.

5.4 Kumulatiivsed ja sünergilised mõjud

Kõige laastavamaid tagajärgi ei põhjusta tavaliselt mõne üksiku projekti otsesed keskkonnamõjud, vaid paljude projektide väikeste mõjude kombinatsioon. Seega sisaldab keskkonnamõjude hindamine kumulatiivsete mõjude hindamist.

Varasemate tegevuste, käimasolevate tegevuste ja lähitulevikus toimuvate tegevuste põhjustatud kumulatiivsed keskkonnamõjud programmi piirkonnas on seotud tagajärgedega veekeskkonnale ja looduskeskkonnale, millel on märkimisväärne mõju bioloogilisele mitmekesisusele.

Piiriülese koostöö võimalikud positiivsed ja negatiivsed tagajärjed - tegevusettepanekute põhjal, mida meie oleme lugenud – on toodud ülalpool.

Meetmetel, millel on positiivne või negatiivne mõju kliimale ja veekeskkonnale, on üldiselt ka piiriülene mõju. Kliimamõju on globaalne ja see mõjutab/või toob kasu kõigile. Programmi geograafiline piirkond koosneb peamiselt veest ja merest. Jõupingutustel, mis aitavad parandada ühe riigi veekeskkonda, on otsene või kaudne positiivne mõju ka naaberriigile.

Mõju maakasutusele ja ka kultuurikeskkondadele on tavaliselt seotud piirkondadega, kus investeeringud tehakse, seetõttu on mõjud pigem piirkondlikud/riiklikud kui piirkonnaülesed.

Kavandatavad meetmed mõjutavad looduskeskkondi ja ökosüsteemi teenuseid pigem positiivselt. Liigirikkuse säilitamine on kõikide riikide jaoks väljakutse, seetõttu on oluline arendada investeeringuid, mis toetavad sellekohaseid initsiatiive. See kehtib aspektide kohta, mis on seotud transpordikoridoride, suurenenud turismi või tööreisidega - kui tuua mõned näited. Piiriülene õppimine võib selle eesmärgi saavutamisele positiivselt kaasa aidata.

Nelja riigi inimeste suurenenud koostööl on üldiselt positiivne mõju elanikkonna ja keskkonna seisundile. See aitab luua ka paremaid tingimusi mitmekesisuse ja kaasamise aspektide osas. Elanike tervisega seotud piiriülestel meetmetel on seotud keskkonnamõjudele positiivne mõju.

5.5 Potentsiaalsete negatiivsete keskkonnamõjude leevendamine

xxx

6. SOOVITUSED PROGRAMMILE

Soovitused programmi arendamiseks:

- Määrake nõudmised ja kriteeriumid projektitoetusele. Keskkonnamõju määrab individuaalsete projektide fookus. Toetuskriteeriumite nõudmised peavad olema märgitud programmi kirjelduses. Kriteeriumite seadmisel peab silmas pidama ka programmiperioodist pikaajalisemat mõju.
- Rahaliste vahendite prioritseerimine programmitegevustes PO1, 2, 4 ja ISO1 mõjutab ka keskkonnanäesmärkide saavutamist. Isegi kui programmil jätkub rahalisi vahendeid, tuleks kaaluda, kas kõikide erinevate programmitegevuste elluviimiseks jätkub aega. Projektis on neli mõnevõrra erinevate elementidega tegevusvaldkonda. Võimalus luua positiivseid keskkonnamõjusid sõltub ka pingutuse suurusest ja ajaressursist. Kas aega jätkub piisavalt? Kas rahastus on piisav kõikide eesmärkide saavutamiseks?
- Programmi negatiivse kumulatiivse keskkonnamõju vältimiseks tuleb tagada programmi ja selle projektide struktureeritud ja pidevad järeltegevused.

- xxx

7. VÄLJA PAKUTUD JÄRELEVALVEMEETMED

Keskkonnamõju aruanne sisaldab ka ülevaadet planeeritud meetmetest, mis puudutavad programmi rakendamise seonduva olulise keskkonnamõju järeltegevusi ja järelvalvet. Samuti on lisatud soovitus nendest meetmetest teada anda kas siis programmi või kava heaks kiitvas otsuses või otsusega seonduvas eraldi dokumendis.

Jätkutegevusi või järelvalvet võib pidada keskkonnahindamise protsessi osaks. Hindamise planeerimisfaasis monitooritakse peamiselt olulist keskkonnamõju. Programmi jätkutegevuste ulatus ja detailsus sõltub muuhulgas sellest, kui suureks planeeritava plaani või programmi keskkonnakahju hinnatakse. Juhtudel, kus keskkonnamõju hindamise protsess on suutnud kaasa aidata keskkonnamõju minimeerimisele, on jätkutegevuste vajadus üldjuhul väiksem kui siis, kui seda pole suudetud teha. Siiski on alati vaja jätkutegevusi ja järelvalvet kõikide ettenägematute keskkonnamõjude osas, mis kava või programmi rakendamisega võivad kaasneda.

8. VIITED

EU Directive 2001/42 / EC - <https://ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext.htm>

UN Sustainable Development Report - <https://www.un.org/sustainabledevelopment/progress-report/>

EU Sustainable Development Strategy - https://ec.europa.eu/environment/sustainable-development/strategy/index_en.htm

EU Strategy for the Baltic Sea Region - <https://www.balticsea-region-strategy.eu>

HELCOM and the Baltic Sea Action Plan - <https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>

Interreg Central Baltic programme proposal – “JPC_4_Annex_3_OP_draft_201104”

The European Environment state and outlook 2015 - <https://www.eea.europa.eu/soer/2015/countries>

“Central Baltic regional Analysis, Central Baltic Programme 2021-2027, 4th Draft Paper”, Päivi Kukkonen, Ülari Alamets (2020)

“Fördjupad utvärdering av miljömålen 2019”, The Swedish Environmental Protection Agency

“Impact evaluation for the Interreg Central Baltic Programme” (final report 14 August 2019), Safège, MDI, Kontigo

State of the Baltic Sea – Second HELCOM holistic assessment 2011-2016